

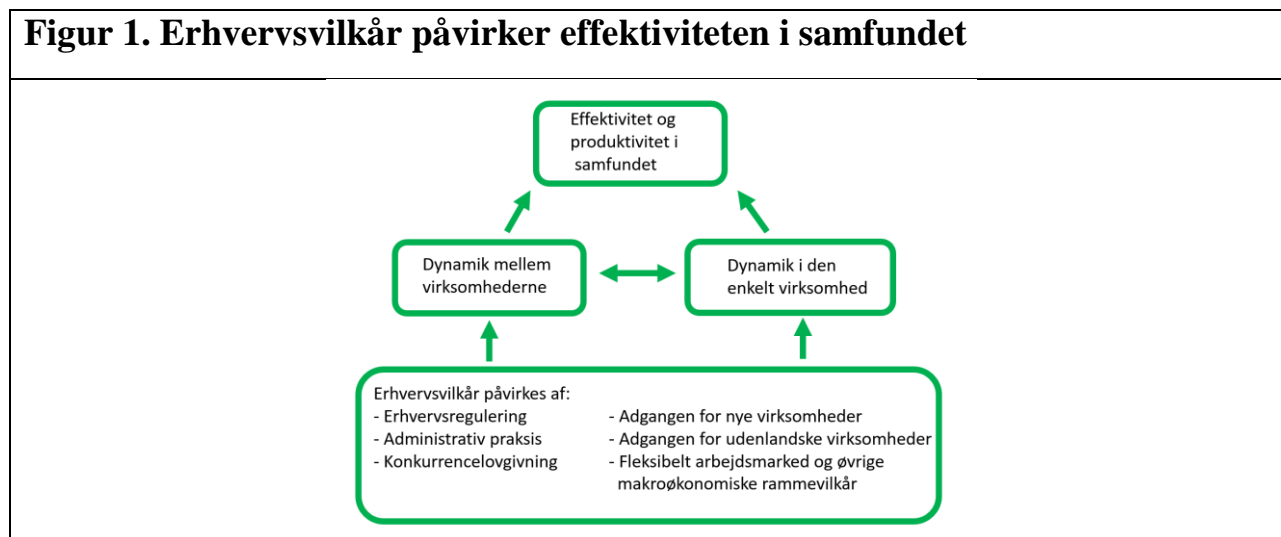
Erhvervsvilkår og effektivitet

- En gunstig produktivets- og velstandsudviklingen forudsætter en virksomhedsdynamik, hvor effektive virksomheder vinder markedsandele fra mindre effektive virksomheder.
- Erhvervsvilkårene kan understøtte en effektiv virksomhedsdynamik i samfundet. Erhvervsreguleringen kan give effektive virksomheder mulighed for at vokse på bekostning af ineffektive virksomheder. En administrativ praksis med kompetent og hurtig sagsbehandling trækker i samme retning.
- Der er en klar sammenhæng mellem gode erhvervsvilkår og høj velstand på tværs af lande. Det viser Verdensbankes Doing Business rangering af erhvervsvilkårene i verdens lande.
- Mange lande har gennem det seneste årti reformeret erhvervsreguleringen og strammet op på den administrative praksis. Især vilkårene for at starte ny virksomhed er blevet forbedret.
- Grønland er underlagt en række særlige barrierer knyttet til lille markedsstørrelse og stor geografisk udstrækning. Det kan dæmpe erhvervsdynamikken og svække effektiviteten i samfundet.
- Det skærper i sig selv kravene til effektiviteten og kvaliteten af erhvervsreguleringen og den administrative praksis. Øget velstand forudsætter en større privat sektor.

Erhvervsdynamik og erhvervsvilkår

Der er effektive virksomheder med høj værdiskabelse pr. arbejdstime – høj produktivitet – og virksomheder, der er mindre effektive. For samfundet er det gavnligt, at effektive virksomheder vinder markedsandele. Mere effektive virksomheder kan sælge varer af bedre kvalitet, og de kan sælge dem billigere end mindre effektive virksomheder. Det giver dem mulighed for at vokse sig større end konkurrenterne. For samfundet er denne dynamik mellem virksomhederne en gevinst, som får produktiviteten og velstanden til at vokse. Dynamikken sker ikke af sig selv. Den kræver en effektiv konkurrence mellem virksomhederne, hvor der både er en reel mulighed for at konkurrere om kunderne og hvor muligheden bliver udnyttet. Det afhænger af en række forhold i samfundet og er vist i figur 1.

Figur 1. Erhvervsvilkår påvirker effektiviteten i samfundet

Erhvervsregulering spiller en central rolle. Effektive virksomheder skal have mulighed for at udvide produktionen på bekostning af ineffektive virksomheder. Regulering og administrativ praksis, der fremmer denne dynamik, vil styrke effektiviteten i samfundet. Langsommelig sagsbehandling og uklare regler vil derimod skade dynamikken. Det samme vil administrative barrierer, der begrænser markedsadgangen for iværksættere eller udenlandske

virksomheder. Uden presset fra potentielle nye konkurrenter bliver tilskyndelse til at konkurrere mindre. Det er ikke en naturkraft, at virksomheder konkurrerer med hinanden. Ofte kan det være fordelagtigt for virksomheder - formelt eller uformelt – ”at dele markedet mellem sig”. Det kortsletter den dynamik, der skaber højere effektivitet i samfundet. Mangel på konkurrence betyder højere priser og lavere kvalitet til forbrugerne, og risikoen for at det sker er størst på mindre markeder. Konkurrencelovgivning skal blandt andet modvirke dette. I dynamikken mellem virksomhederne, hvor virksomheder med nye ideer og forretningsmodeller erobrer markedsandele, vil der altid være tabere og vindere, men for samfundet som helhed giver det højere produktivitet og velstand¹.

Dynamikken i den enkelte virksomhed er ligeledes en kilde til effektiviteten i samfundet. Det sker når arbejdsgange bliver effektiviseret, ny teknologi bliver taget i anvendelse eller nye generationer af produkter bliver udviklet. Også her spiller erhvervsvilkårene en stor rolle. Det koster ressourcer for den enkelte virksomhed at sikre denne indre dynamik, og uden konkurrencepres falder tilskyndelse til innovation og produktfornyelse. Alene muligheden for at nye konkurrenter – iværksættere eller udenlandske virksomheder - vil komme ind på markedet kan få eksisterende virksomheder til at forbedre arbejdsgange og produkter. Langsomme godkendelsesprocedurer for nye produktionsanlæg eller produkter vil fx spænde ben for denne indre dynamik i virksomhederne. Støtteordninger til eksisterende virksomheder kan også trække i retning af mindre dynamik og mindre effektivitet i samfundet². Det kan især være problematisk med støtte til virksomheder, der ikke kan fungere på almindelige markedsvilkår, og hvor der løbende er behov for offentlig støtte for at videreføre aktiviteten.

Erhvervsvilkår i et internationalt perspektiv

Verdensbanken har siden 2003 offentliggjort *Doing Business* rapporter. Det er en årlig sammenligning af erhvervsvilkår på tværs af 189 økonomier - lande, regioner og større byer - og adskiller sig fra andre internationale benchmarking-rapporter ved ikke at bruge statistikker om fx vækst, beskæftigelse, offentlige finanser, prisudvikling og andre nøgletal for hvordan en økonomi klarer sig. I *Doing Business* sammenlignes derimod kvaliteten og effektiviteten af erhvervsreguleringen, både hvordan de formelle love og regler er indrettet, og hvorledes administrationen fungerer i praksis. Hvor svært er fx det at starte en ny virksomhed? Hvor mange offentlige myndigheder er involveret og hvor lang tid tager det at få de fornødne godkendelser? Hvad koster det at få registret en virksomhed?

Samlet set benchmarkes erhvervsvilkårene på 11 områder, som har betydning for erhvervsdynamikken; opstart af nye virksomheder, administrationen af byggetilladelser, adgang til elektricitet, registrering af ejendomsrettigheder, finansielle forhold, administration af skattesystemet, administrative barrierer knyttet til international handel, aktionærbeskyttelse og det juridiske systems effektivitet i erhvervstvister, og arbejdsmarkedsreguleringen, jf. figur 2.

Doing Business sammenligninger hvorledes reglerne og administrationen er for en mindre virksomhed, der opererer på hjemmemarkedet. Det er altså ikke erhvervsvilkårene for store internationale koncerner, der sammenlignes. Konkret har Verdensbanken beskrevet en række cases for typiske erhvervsaktiviteter – fx opførelsen af en lagerbygning – og har derefter gennemgået antallet af nødvendige offentlige godkendelser, gennemsnitlig sagsbehandlingstid, omkostninger til offentlige myndigheder mv. Også kvalitetsdimensionen af den offentlige sagsbehandling kan blive benchmarket. Lokale eksperter, typisk revisorer og advokater, bistår Verdensbanken med at lave de omfattende sammenligninger af erhvervsvilkårene.

¹ Den danske produktivitetskommission har fx fundet, at knap halvdelen af produktivitetsvæksten i dansk erhvervsliv fra 2001 til 2009 stammer fra denne virksomhedsdynamik. Næste al vækst i amerikansk detailhandel er et resultat af, at enkeltbutikker erstattes af større, mere effektive butikskæder.

² Aghion og Griffith (2005) har vist, at højt konkurrencepres indebærer at de mindst effektive virksomheder i en branche lukker. Derved bliver produktiviteten på tværs af branchen mere ens, hvilket fremmer innovationen.

Figur 2. Erhvervsvilkårene på 11 centrale områder

Indicator set	What is measured
Starting a business	Procedures, time, cost and paid-in minimum capital to start a limited liability company
Dealing with construction permits	Procedures, time and cost to complete all formalities to build a warehouse and the quality control and safety mechanisms in the construction permitting system
Getting electricity	Procedures, time and cost to get connected to the electrical grid, the reliability of the electricity supply and the cost of electricity consumption
Registering property	Procedures, time and cost to transfer a property and the quality of the land administration system
Getting credit	Movable collateral laws and credit information systems
Protecting minority investors	Minority shareholders' rights in related-party transactions and in corporate governance
Paying taxes	Payments, time and total tax rate for a firm to comply with all tax regulations
Trading across borders	Time and cost to export the product of comparative advantage and import auto parts
Enforcing contracts	Time and cost to resolve a commercial dispute and the quality of judicial processes
Resolving insolvency	Time, cost, outcome and recovery rate for a commercial insolvency and the strength of the legal framework for insolvency
Labor market regulation	Flexibility in employment regulation and aspects of job quality

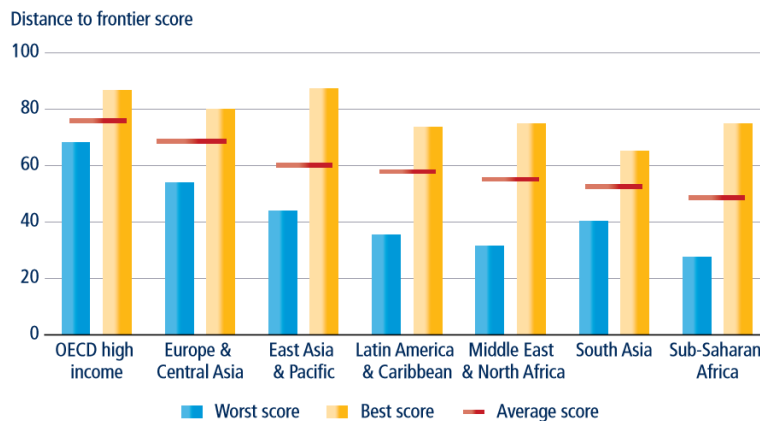
Kilde: *Doing Business 2016 – Measuring Regulatory Quality and Efficiency*, World Bank Group.

På hvert af de 11 områder kan landene derefter rangeres efter de erhvervsvilkår, som virksomhederne tilbydes. Fx ligger New Zealand helt i top når det drejer sig om forholdene for nye virksomheder og iværksættere. Her er der kun én offentlige myndighed der skal godkende nye virksomheder, godkendelsen kan ske øjeblikkelig og omkostningerne er meget beskedne. Også på andre reguleringsområder – byggetilladelser, finansielle forhold og på det juridiske område – ligger New Zealand i top internationalt set. *Doing Business* rangeringen viser imidlertid også, at New Zealands administrative systemer knyttet til at opnå energiforsyning samt til at betale skatter ligger forholdsvis langt fra *best practices*. Styrken i *Doing Business* rapporterne er således de sammenlignelige og standardiserede data om erhvervsvilkårene. Metoden er veldokumenteret og giver mulighed for at rangordne landene på de enkelte erhvervsvilkår for sig eller for de samlede vilkår for erhvervslivet. Singapore ligger fx øverst på *Doing Business* ranglisten i 2016 følge af meget høje placeringer på alle 11 benchmarkede erhvervsområder, mens New Zealand er placeret som nr. 2. De nordiske lande er generelt højt placeret. Danmark ligger på en 3. plads, Sverige er placeret som nr. 8, Norge som nr. 9, Finland som nr. 10, mens Island indtager en 19. plads.

Figur 3 illustrerer de internationale erhvervsvilkår på tværs af landeregioner. Der er en tydelig sammenhæng mellem levestandard og erhvervsvilkårene. Lande med høje indkomster og høj levestand har typisk også gode, effektive erhvervsvilkår. Det gælder fx for OECD landene og Europa, selvom der landene imellem kan være stor forskel. Sammenhængen mellem velstand og erhvervsvilkår går begge veje. Gode erhvervsvilkår giver bedre forhold for privat foretagsomhed og værdiskabelse. Og et samfund med høje indkomster kan opbygge en offentlig administration med fokus på gode vilkår for private erhverv.

Figur 3. *Doing Business* sammenligner internationale erhvervsvilkår

FIGURE 1.3 Big gaps between the highest and lowest distance to frontier scores in some regions

Source: *Doing Business* database.

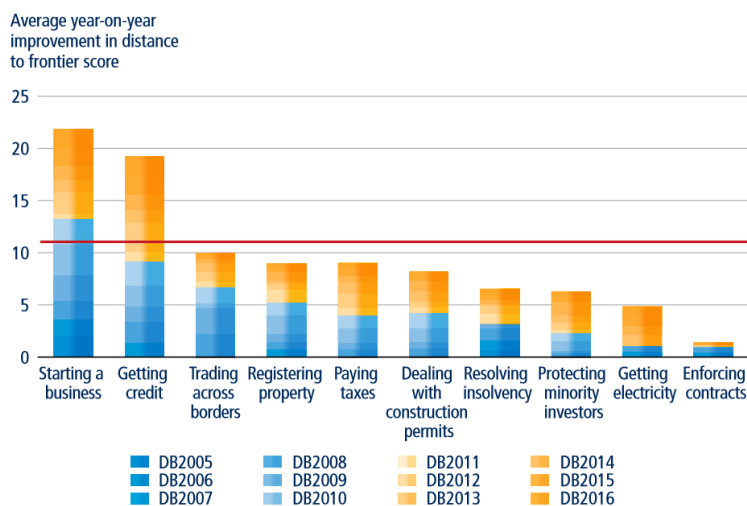
Kilde: *Doing Business 2016 – Measuring Regulatory Quality and Efficiency*, World Bank Group.

Benchmarking systemer har naturlige begrænsninger i både metoden og dækningen af områder. Verdensbankens opstillede cases for typiske erhvervsaktiviteter – som danner grundlaget for *Doing Business* sammenligningen – er ikke nødvendigvis typiske i alle lande. Ligeledes dækker metoden ikke en række vigtige vilkår for erhvervsaktiviteter, fx den makroøkonomiske og politiske stabilitet, omfanget af uformelle kontrakter og bestikkelse, en række aspekter af konkurrencelovgivningen mv. Lande, der rangerer højt på *Doing Business* indekset, ligger imidlertid også højt i andre sammenligninger af lande, fx *Global Competitiveness Index* eller *Transparency International’s Corruption Perceptions Index*.

Siden den første *Doing Business* benchmarking i 2003 er der sket størst fremskridt blandt lavindkomstlande. Der er gennemført væsentligt flere reformer af erhvervsreguleringen og den administrative praksis, og afstanden op til de velstående lande er indsnævret. Især vilkårene for nye virksomheder og muligheder for at stille sikkerhed i forbindelse med finansiering er blevet styrket. Det fremgår af figur 4.

Figur 4. Reformer har styrket erhvervsvilkårene siden 2003

FIGURE 1.11 Worldwide, economies have improved regulatory processes the most in the area of starting a business

Source: *Doing Business* database.

Kilde: *Doing Business 2016 – Measuring Regulatory Quality and Efficiency*, World Bank Group.

Erhvervsforhold i Grønland

Erhvervsstrukturen i Grønland afspejler dels betydningen af fiskeriet og dels udbygningen af et velfærdsamfund med en stor offentlig sektor. Den store betydning af primære erhverv og den offentlige sektor er et fællestræk med andre økonomier i det arktiske område. Sammenlignet med de nordiske lande er især fravær af fremstillingsvirksomhed og industri påfaldende. Selvom de nordiske lande er karakteriseret ved store offentlige sektorer i internationale sammenligninger, så er den offentlige sektor af relativ større betydning i de arktiske økonomier, herunder Grønland.

I 2013 var der 4.077 registrerede virksomheder, hvoraf 43 pct. var i fiskeriet. Tre ud af fire virksomheder er enkeltmandsvirksomheder, men kun ca. 15 pct. af den samlede lønsum er udbetalt i fiskeriet. Det er endda en betydelig fremgang i forhold til tidligere år og hænger sammen med de gunstige fiskepriser. De fleste virksomheder har en beskedent størrelse målt ud fra den årlige lønsum. Over halvdelen af den samlede lønsum hidrører fra aktieselskaber, selvom disse kun udgør 4 pct. af det samlede antal virksomheder. Erhvervsstrukturen er således sammensat af et større antal små virksomheder med beskedent lønsum og værdiskabelse per medarbejder, samt nogle få store virksomheder med mange ansatte.

Erhvervsdynamikken i Grønland er påvirket af, at befolkningen er lille og spredt over et stort areal. Det sætter grænser for markedsstørrelsen og mulighederne for at virksomheder kan opnå og udnytte stordriftsfordele. De faste omkostninger i forbindelse med etablering af virksomhed kan ikke spredes ud på et stort hjemmemarked. Høje faste etableringsomkostninger fungerer reelt set som en adgangsbarriere for nye virksomheder, og vil i en vis udstrækning afskærme etablerede virksomheder fra et konkurrencepres. Erhvervsdynamikken, hvor mindre effektive virksomheder taber markedsandele til mere effektive konkurrenter, vil derfor blive svækket på små hjemmemarkeder som i Grønland.

På råstofområdet er adgangen for udenlandske virksomheder altafgørende. Råstofområdet kræver både meget store investeringer og stor ekspertise, som kun findes i internationalt specialiserede koncerner inden for mineområdet mv. De store etableringsomkostninger i Grønland udgør en barriere for disse investeringer, som naturligvis også er påvirket af de globale markedspriser på råstoffer, finansieringsforhold mv.

Grønland er altså underlagt en række særlige barrierer knyttet til lille markedsstørrelse og stor geografisk udstrækning. Det er barrierer, som kan dæmpe erhvervsdynamikken og svække effektiviteten og produktivitetsudviklingen i samfundet.

Disse grundlæggende adgangsvilkår for nye indenlandske og udenlandske virksomheder øger til gengæld kravet til effektiviteten og kvaliteten i erhvervsreguleringen og den administrative praksis i Grønland. Høj effektivitet og kvalitet i regulering og administration skal altså som minimum kompensere for de særlige grønlandske adgangsbarrierer for nye virksomheder. Det må vurderes ikke at være situationen i dag, hvor erhvervsstrukturen fortsat er præget af forholdsvis beskedent privat erhvervsaktivitet. Det er belyst i flere rapporter fra Økonomisk Råd, at uden en erhvervsudvikling, hvor der bliver plads og mulighed for et større privat erhvervsliv, vil Grønland stå over alvorlige økonomiske problemer.

Referencer

Aghion og Griffith, *Competition and Growth: Reconciling Theory and Evidence*, MIT Press 2005.

Produktivitetskommissionen, *Analyserapport 2: Konkurrence, internationalisering og regulering*, maj 2013

World Bank Group, *Doing Business*, 2016 og diverse årgange på www.doingbusiness.org